Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 8. 2012, sp. zn. 14 Co 225/2012, ECLI:CZ:KSOS:2012:14.CO.225.2012.1

Číslo: 14/2013

Právní věta:

Je-li třeba za účelem provedení dokazování nařídit jednání ve věci ustanovení stálého opatrovníka osobě zbavené nebo omezené ve způsobilosti k právním úkonům, nemůže úkony soudu prvního stupně provádět vyšší soudní úředník nebo soudní tajemník, nýbrž pouze předseda senátu (samosoudce).

Soud: Krajský soud v Ostravě

Datum rozhodnutí: 06.08.2012

Spisová značka: 14 Co 225/2012

Číslo rozhodnutí: 14

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení opatrovnické

Předpisy: § 192 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením O k r e s n í h o s o u d u v Novém Jičíně ze dne 28. 5. 2012 byla Obec J. ustanovena opatrovníkem L. M., zbaveného způsobilosti k právním úkonům, se současným vymezením oprávnění a povinnosti opatrovníka vůči opatrovanci L. M., bylo rozhodnuto, že soud upouští od doručení tohoto usnesení jmenovanému a následně bylo vysloveno, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Proti tomuto usnesení podala Obec J. včasné odvolání, v němž bylo zdůrazňováno, že na adrese J. č. 15 stojí rodinný domek ve vlastnictví B. M., matky L. M. L. M. ve skutečnosti v této obci nikdy nebydlel, neboť již krátce poté, co byl zde přihlášen k trvalému pobytu, odešel neznámo kam. Odvolatel má informaci, že L. M. je doručován invalidní důchod na poštu do B. a rovněž veškeré jeho záležitosti jsou zřejmě vyřizovány v B. Bylo vytýkáno okresnímu soudu, že rozhodl zcela formálně, bez toho, aniž by provedl podrobnější šetření o tom, kde se vůbec jmenovaný zdržuje, kde mu je vyplácen důchod a pod. Jelikož Obec J. nemůže roli opatrovníka vykonávat, když jmenovaný v obci nepobývá a nadto obec k výkonu funkce nemá potřebného pracovníka, byl vznesen požadavek na zrušení prvostupňového usnesení.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě zrušil usnesení soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Krajský soud se v souladu s ustanovením § 206, § 212 o. s. ř. zabýval podaným odvoláním a poté byl nucen konstatovat, že v daném případě nelze jinak než přikročit ke kasaci napadeného usnesení, které tak, jak bylo vydáno, v žádném případě nemůže obstát.

Podle ustanovení § 192 odst. 1 o. s. ř., předseda senátu je povinen postarat se o to, aby byl ustanoven opatrovník osobám, které ho podle zákona musí mít.

Podle ustanovení § 27 odst. 2 obč. zák., zákonným zástupcem fyzické osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, je soudem ustanovený opatrovník.

Podle ustanovení § 27 odst. 3 obč. zák., nemůže-li být opatrovníkem ustanoven příbuzný fyzické osoby ani jiná osoba, která splňuje podmínky pro ustanovení opatrovníkem, ustanoví soud opatrovníkem orgán místní správy, popř. jeho zařízení, jestliže je oprávněno vystupovat svým jménem (§ 18 odst. 1).

Okresní soud v posuzovaném případě pochybil v několika směrech, přičemž tato pochybení procesního charakteru jsou skutečně zásadní.

Ani v nejmenším nelze v prvé řadě akceptovat, že v předmětné věci nerozhodoval předseda senátu soudu prvního stupně. Pokud napadené usnesení (které má přitom jednoznačně povahu rozhodnutí ve věci samé) vydala soudní tajemnice, je tento postup v příkrém rozporu jak s rozvrhem práce u Okresního soudu v Novém Jičíně, tak zejména i s platnou právní úpravou. Podle ní totiž vyšší soudní úředník (potažmo soudní tajemník) může provádět úkony soudu prvního stupně v občanském soudním řízení mimo jiné jen v takových opatrovnických věcech osob zbavených způsobilosti k právním úkonům nebo omezených ve způsobilosti k právním úkonům, v nichž není třeba nařídit jednání (viz. ustanovení § 10 odst. 1 písm. c/ zákona č. 121/2008 Sb.). O takovýto případ se však v posuzované věci prokazatelně nejedná, neboť pro účely meritorního rozhodnutí o ustanovení stálého opatrovníka L. M. nepochybně bylo zapotřebí nařídit ústní jednání, v jehož rámci by také byl proveden důkaz zprávou Obce J. (tak, jak je tato listina svým obsahem vyložena v písemném odůvodnění napadeného usnesení), když v té návaznosti nutno okresnímu soudu připomenout, že dokazování provádí soud výhradně při jednání (ustanovení § 122 odst. 1 o. s. ř.) a účastníci mají právo se k jednotlivým důkazům vyjádřit (ustanovení § 123 o. s. ř.).

Jakkoliv se napadené usnesení již v důsledku shora uvedeného pochybení jeví neudržitelným, nutno pro pořádek a pro následnou další činnost okresního soudu zmínit i další nedostatky a vady, které lze v posuzované věci vysledovat.

Především nebyla ze strany prvostupňového soudu vyvinuta patřičná aktivita a snaha vypátrat, zda je zde nějaký příbuzný či jiná vhodná osoba, která splňuje objektivně potřebné podmínky pro ustanovení opatrovníkem L. M. Z té okolnosti, že konkrétní osoba nereagovala na dotaz soudu (když navíc takovýto dotaz stran ochoty vykonávat funkci stálého opatrovníka nebyl ani směrován ke všem osobám, které ve zprávě Obecního úřadu J. na č. l. 32 spisu byly označeny), rozhodně nelze a priori dovozovat, že tato osoba není vhodná pro výkon opatrovnictví, resp. nesplňuje předpoklady řádného výkonu této funkce.

Pakliže okresní soud již od samého počátku mínil vlastně vycházet z toho, že v daném případě nepřipadá v úvahu ustanovit opatrovníkem L. M. nikoho jiného než Obec J., měl si být současně vědom toho, že zmíněná obec se předmětného řízení od jeho počátku (viz. usnesení okresního soudu

ze dne 5. 4. 2012 o zahájení řízení podle ustanovení § 81 o. s. ř.) neúčastní, avšak z hlediska uvažovaného soudního rozhodnutí bude zcela nepochybně o jejích právech a povinnostech dále v řízení jednáno.

Usnesení ve smyslu ustanovení § 94 odst. 3 o. s. ř. ve vztahu k Obci J. však okresní soud nevydal.

Tím, že s touto právnickou osobou okresní soud v dané věci nenakládal jako s účastníkem řízení, jednoznačně jí tímto svým vadným postupem znemožnil realizaci procesních práv, tj. odňal jí tak možnost jednat před soudem, což je jeden z důvodů zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 3 o. s. ř.

Obdobnou vadou je však řízení konec konců zatíženo i ve vztahu k samotnému L. M., kteréžto pochybení je pak umocněno zcela nezákonným rozhodnutím obsaženým v odstavci III. napadeného usnesení, tj. že soud upouští od doručení tohoto usnesení jmenovanému. Takto učiněný výrok je v naprostém rozporu s procesními předpisy, které takovýto postup za splnění stanovených podmínek umožňují pouze v řízeních o způsobilosti k právním úkonům (ustanovení § 189 o. s. ř.), v žádném případě však takto není možno rozhodnout a odepřít doručení vydaného rozhodnutí osobě, které se ustanovuje stálý opatrovník v řízení opatrovnickém podle ustanovení § 192 a násl. o. s. ř.

Pokud se konečně jedná o problematiku ustanovování obcí opatrovníkem, nutno v obecné rovině předeslat, že již ustálená rozhodovací praxe včetně judikatury Ústavního soudu ČR (viz kupř. jeho usnesení ze dne 10. 7. 2007, sp. zn. II.US 995/07) jednoznačně eliminují opodstatněnost námitky nynějšího odvolatele nesoucí se k tomu, že k výkonu funkce nemá potřebného pracovníka. Ustanovení § 27 odst. 3 obč. zák. je totiž třeba vykládat tak, že „orgánem místní správy“ je obec, která opatrovnickou funkci vykonává jako „organizační součást“ státu, nikoliv jako korporace nadaná územní samosprávou. Výkon opatrovnické funkce je tedy nutno považovat za výkon přenesené, nikoliv samostatné působnosti obce (která je ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 128/2000 Sb. nadána právní subjektivitou), a je proto povinností státu poskytnout obci, která je rozhodnutím soudu ustanovena opatrovníkem, takové finanční zajištění, aby měla dostatečné materiální i personální kapacity opatrovnickou funkci řádně vykonávat.

Přestože prvostupňový soud z takto nastolené právní kvalifikace nikterak nevybočil, jeho rozhodnutí o ustanovení Obce J. opatrovníkem L. M., zbaveného způsobilosti k právním úkonům, vyznívá na podkladě dosud shromážděných skutkových údajů poněkud kontraproduktivně.

Zajisté nelze v tuto chvíli vyloučit, že při rozhodování o ustanovení opatrovníka L. M. (pokud bude nutno přikročit k ustanovení veřejného opatrovníka) se uplatní otázka jeho trvalého bydliště, ovšem tento závěr je v nynější fázi řízení ještě předčasný.

Okresní soud pochybil, pokud nevyvinul prakticky žádnou snahu o získání bližších poznatků ohledně místa současného faktického pobytu L. M., ačkoliv se ze spisu naznačuje, že by se aktuálně mohl zdržovat na území města B., a bližší údaje by krom toho bylo možno získat od jeho příbuzných, uváděných v již zmiňované zprávě Obecního úřadu J.

Za současné situace tudíž rozhodně nelze přisvědčit okresnímu soudu, pokud bez bližšího dalšího dokazování své rozhodnutí založil na evidenčním pobytu, který je jednoznačně pobytem ryze formálním, když na uvedené adrese se L. M. vůbec nezdržuje. Přitom pokud má být naplněn účel výkonu funkce opatrovníka, pak v zásadě je zapotřebí upřednostnit veřejného opatrovníka podle místa faktického pobytu fyzické osoby, která rozhodnutím soudu byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena. Pouze tak lze totiž zabezpečit, aby byla naplněna povinnost státu poskytovat takovýmto osobám ochranu, formou výkonu opatrovnické funkce.

V důsledku všech shora již zmíněných zásadních procesních pochybení okresního soudu, která v žádném případě nemohou být zhojena v odvolacím řízení, nezbylo krajskému soudu, než napadené usnesení podle ustanovení § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušit a v souladu s ustanovením § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.